

УДК:336.764.061.1:061.5

Ніна Анатоліївна ВОЛКОВА

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу,
Одеський національний економічний університет, e-mail: na_volkova@mail.ru

**АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ
АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА**

Волкова, Н. А. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових активів підприємства / Ніна Анатоліївна Волкова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2016. – Вип. 1. – № 60. – С. 276–280.

Анотація. У статті надано визначення фінансових активів, наведена їх структура. Розкрито роль фінансових активів у діяльності сучасного підприємства. Розглянуто основні методи аналізу фінансових активів в цілому і за їх елементами. Виділено кількісні та якісні методи оцінки грошових коштів. Обґрунтовано необхідність розрахунку ефективності використання фінансових активів з позиції рівня ділової активності підприємства. Запропоновано алгоритм методики аналізу фінансових активів, який допоможе розв'язати завдання щодо оцінки впливу фінансових активів на фінансовий стан і ліквідність через їх структуру, розрахувати інтенсивність операцій з фінансовими активами, вплив фінансових активів на створювану вартість господарюючого суб'єкта.

Ключові слова: фінансові активи; грошові кошти; ділова активність; фінансова стійкість; коефіцієнти ліквідності.

Нина Анатольевна ВОЛКОВА

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономического анализа,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: na_volkova@mail.ru

**АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВЫХ
АКТИВОВ ПРЕДПРИЯТИЯ**

Волкова, Н. А. Аналитическое обеспечение оценки финансовых активов предприятия / Нина Анатольевна Волкова // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверькова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2016. – Вып. 1. – № 60. – С. 276–280.

Аннотация. В статье дано определение финансовых активов, приведена их структура. Раскрыта роль финансовых активов в деятельности современного предприятия. Рассмотрены основные методы анализа финансовых активов в целом и по их элементам. Выделены количественные и качественные методы оценки денежных средств. Обоснована необходимость расчета эффективности использования финансовых активов с позиции уровня деловой активности предприятия. Предложен алгоритм методики анализа финансовых активов, который поможет решить задачи оценки влияния финансовых активов на финансовое состояние и ликвидность через их структуру, рассчитать интенсивность операций с финансовыми активами, влияние финансовых активов на создаваемую стоимость предприятия.

Ключевые слова: финансовые активы; денежные средства; деловая активность; финансовая устойчивость; коэффициенты ликвидности.

Nina VOLKOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Economic Analysis,
Odessa National Economics University, e-mail: na_volkova@mail.ru

**ANALYTICAL SUPPORT OF THE ENTERPRISE
FINANCIAL ASSETS EVALUATION**

Volkova, N. (2016), Analytical support of the enterprise financial assets evaluation. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Analychne zabezpechennia otsinky finansovykh aktyviv; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 1, No. 60, pp. 276–280.

Abstract. A definition of financial assets is provided in the article, and their structure is shown. The role of the financial assets in the activities of the modern enterprise is described. The basic methods of analysis of financial assets as a whole and by their elements are considered. Quantitative and qualitative methods of funds assessment are obtained. The necessity of calculating the efficiency of financial assets use from the perspective of the level of the enterprise business activity is grounded. The algorithm of financial assets analysis methods that will help solve the problems of financial assets impact on the financial condition and liquidity assessment through their structure, as well as to calculate the intensity of financial assets, the impact of financial assets on the created enterprise value, is proposed.

Keywords: financial assets; cash; business activity; financial stability; liquidity ratios.

JEL classification: M410, L200

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективність реального сектора економіки залежить переважно від забезпеченості організації ліквідними активами, здатними вирішити проблему неплатежів, розмір яких впливає на прийняття управлінських рішень щодо підвищення раціонального використання наявних ресурсів, забезпечення фінансової стійкості, ділової активності та конкурентоспроможності. Таким чином, в умовах конкуренції ефективність господарської діяльності організації залежить від обсягу, структури фінансових активів, як найбільш ліквідної частини оборотних коштів. Недостатність фінансових активів може призвести, з більшим ступенем імовірності, до кризових явищ на мікрорівні, до банкрутства господарюючого суб'єкта. У зв'язку з цим економічному аналізу фінансових активів відводиться велика роль у забезпеченні розробки та реалізації управлінських рішень, спрямованих на виявлення негативних явищ і підвищення ефективності функціонування господарюючого суб'єкта.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. У науковій літературі достатнє місце відводиться аналізу фінансових активів. Зокрема, в працях Д. А. Ендовицького викладені теорія і методика аналізу дебіторської заборгованості, грошових коштів та їх еквівалентів [1, с.89–95]. Однією з найбільш відомих праць в області аналізу звітності західних компаній, в тому числі розкритих у ній фінансових інструментів, є книга Л. А. Бернстайна, в якій представлено алгоритми аналізу фінансових активів [2, с.442–452]. Значний внесок у розробку методики аналізу фінансових активів зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти як: Т. Балабанов, Л. А. Бернстайн, А. Д. Білик, В. Р. Банк [3, с.80–85], Ю. Брігхем [4, с.167–175], Л. Гапенські, Т. Р. Карлін, В. В. Ковальов, М. Н. Крейнина, Г. В. Савицька, В. Т. Савчук, О. С. Стоянова, Р. Холт, А. Д. Шеремет та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання посилення існуючої методологічної бази та розробки методичних рекомендацій щодо аналітичного забезпечення аналізу фінансових активів підприємства залишаються відкритими і потребують поглиблених досліджень. Порядок практичної реалізації аналітичної оцінки фінансових активів підприємств є актуальним, оскільки містить багато дискусійних аспектів, які потребують подальшого наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є визначення теоретичного базису аналітичного забезпечення оцінки фінансових активів та окремих елементів. Обґрунтування найбільш оптимальних методів аналізу фінансових активів з позиції ефективного їх використання на практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність аналізу фінансових активів обумовлена тим, що українські підприємства готують консолідовану звітність відповідно до міжнародних стандартів.

Оборотні активи підприємства складаються із запасів, коштів в розрахунках і грошових коштів. У свою чергу, кошти в розрахунках, грошові кошти та їх еквіваленти, представляють найбільш мобільну частину оборотних активів. Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) № 32 та № 39 під фінансовими активами розуміють будь-який актив, що є: грошовими коштами; договірним правом вимоги грошових коштів або іншого фінансового активу від іншої компанії; договірним правом на обмін фінансових інструментів з іншою компанією на потенційно вигідних умовах; інструментом власного капіталу

іншого підприємства. Таке визначення дозволяє класифікувати фінансові активи як грошові кошти, фінансові вкладення (вкладення в цінні папери тощо) і дебіторську заборгованість (вимоги).

Фінансові активи відіграють важливу роль у процесі кругообігу капіталу. Виробничий цикл визначається за оборотом грошових коштів, а період часу, протягом якого здійснюється оборот грошових коштів, є тривалістю виробничо-комерційного циклу. Велике значення фінансові активи відіграють при визначенні ступеня ліквідності та платоспроможності. У свою чергу, від ефективності використання фінансових активів залежить рівень ділової активності організації. Фінансові активи і зобов'язання мають за певних обставин першорядну важливість для винесення судження про стійкість фінансового стану. Таким чином, аналіз фінансових активів є важливим етапом аналізу фінансового стану організації.

Існуючі методи і прийоми економічного аналізу дозволяють кількісно і якісно оцінювати фінансові активи організації. Вибір системи показників, методів і прийомів залежить від цільової установки аналізу, потреб користувачів, доступності та достовірності інформаційної бази.

Для оцінки обсягу чистих грошових потоків та їх прогнозованих величин використовують прямий і непрямий методи аналізу, що базуються на даних фінансової звітності форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів». Прямий метод дозволяє визначити величину припливу і відпливу грошових коштів, розрахувати суму чистих грошових коштів за видами діяльності. Недолік цього методу полягає в тому, що він не показує відмінності сум отриманих грошових коштів та чистого прибутку організації [5, с.186]. Суть непрямого методу полягає в коригуванні чистого прибутку з урахуванням фактичного руху грошових коштів.

Ефективним методом аналізу фінансових активів є розрахунок відносних показників – коефіцієнтний метод. Цей метод дозволяє виробляти просторово-часові зіставлення і проводити факторний аналіз. Коефіцієнтний метод використовується для оцінки ліквідності та платоспроможності, а також ступеня ділової активності підприємства.

Аналіз показників ліквідності дає можливість оцінити ступінь виконання поточних зобов'язань організації. Коефіцієнти ліквідності відображають касову позицію, тобто здатність в потрібний момент звертати активи в готівкові кошти з метою погашення короткострокових поточних зобов'язань.

Коефіцієнти ліквідності, незважаючи на важливість їх розрахунку, дають зріз про фінансові активи та грошові ресурси підприємства. Вони характеризують минулий період. Однак необхідність їх розрахунку полягає не тільки у визначенні рівня платоспроможності організації за аналізований період, але й у розробці необхідних заходів для підвищення рівня своєї ліквідності. Підприємству необхідно враховувати, що як надмірна наявність грошових коштів, так і їх нестача призводить до зниження рівня ефективності їх використання.

Аналіз діяльності підприємств не одноразово вказував на те, що не зважаючи на отримання більшої суми прибутку порівняно з минулим роком, у звітному році ефективність використання грошових коштів знижувалася. Розрахунок прогнозів руху грошових коштів дозволяє керівництву визначити, чи достатньо коштів для фінансування інвестиційної діяльності в майбутньому і чи варто звертатися до кредиторів.

Для розрахунку прогнозів руху грошових коштів використовують метод оцінки майбутніх потоків. Визначення прогнозованої величини вільних грошових коштів на певну дату порівняно з обсягом майбутніх платежів дає можливість розрахувати майбутню платоспроможність. Прогноз потоку грошових коштів дозволяє передбачити брак або надлишок коштів ще до їх виникнення і дає, таким чином, час для прийняття відповідних управлінських рішень.

До показників, що характеризують ступінь використання фінансових активів, належать: коефіцієнт достатності чистого грошового потоку; коефіцієнт ліквідності грошового потоку; коефіцієнт ефективності грошового потоку; коефіцієнт реінвестування коштів. Розрахунок коефіцієнтів дозволяє переглянути політику виплати дивідендів та інших витрат і визначити пріоритетні напрями вкладення коштів організації.

Інтенсивність, з якою використовуються активи, вимірюється за допомогою коефіцієнтів оборотності. Оборотність розраховується як в цілому всіх фінансових активів, так і за основними видами – грошовими коштами, дебіторською заборгованістю та фінансовими вкладеннями.

Висока швидкість оборотності фінансових активів дозволяє навіть з мінімальною рентабельністю заробляти достатній прибуток. Методика розрахунку показників оборотності дає можливість ідентифікувати слабкі та сильні сторони діяльності підприємства.

Грошові кошти підприємства в процесі безперервного кругообігу утворюють виробничий, операційний і фінансовий цикли, трансформуючись у різні форми оборотних активів. На першому етапі вони авансуються у виробничі запаси підприємства, які потім трансформуються в готову продукцію, вартість якої, порівняно з виробничими запасами, збільшується на витрати, понесені в процесі виробництва. Період, починаючи з надходження виробничих запасів на склад і закінчуючи моментом відвантаження готової продукції, називається виробничим циклом підприємства. Фінансовий цикл – це період повного обороту грошових коштів підприємства, що починається з моменту оплати рахунків постачальників за поставлені виробничі запаси і закінчується отриманням коштів за реалізовану продукцію. Тривалість фінансового циклу є важливим інтегральним показником ділової активності та ефективності управління фінансовими активами підприємства і залежить від оборотності запасів, коштів у розрахунках з постачальниками і покупцями [6, с.110].

Залежно від оборотності різних складових фінансових активів, фінансовий цикл підприємства може набувати різних значень. У випадку позитивного значення засобів у розрахунках з постачальниками і покупцями підприємство має тривалий фінансовий цикл і відволікає значні кошти для фінансування запасів, а також своїх постачальників і покупців.

Фінансовий цикл скорочується, коли розрахунки набувають негативного значення, зменшується потреба у відволіканні власних і кредитних коштів на формування активів. Підприємство частково фінансується за рахунок своїх постачальників або покупців і може погасити частину кредиту.

Тривалість фінансового циклу є надзвичайно важливим інструментом діагностики фінансової стійкості, платоспроможності підприємства та ефективності управління грошовими потоками.

Розрахунок і аналіз показників оборотності фінансових активів дає можливість підприємству розробити оптимальну їх величину з метою покриття потреб у них на майбутній період.

Метод оптимізації фінансових активів дозволяє організації стабільно виконувати свої основні функції в робочих умовах, що динамічно змінюються.

Розглянуті методики аналізу фінансових активів можуть використовуватися не тільки для просторово-часового, але й рейтингового аналізу, що дозволяє визначити місце організації в ринковому середовищі.

З урахуванням вищевикладених способів оцінки фінансових активів, алгоритм методики може мати наступний вигляд: аналіз динаміки вартості за видами фінансових активів; аналіз впливу фінансових активів на фінансовий стан організації; оцінка частки фінансових активів у валюті балансу й інвестиціях; аналіз впливу фінансових активів на показники ліквідності; аналіз показників руху фінансових активів – коефіцієнтів придбання і продажу; оцінка показників рентабельності і оборотності фінансових активів; аналіз зміни їх справедливої вартості; оцінка впливу фінансових активів на первинний фактор вартості бізнесу – рентабельність інвестованого капіталу.

Висновки і перспективи подальших розробок. Оцінка фінансових активів спрямована на визначення за допомогою різних аналітичних засобів можливості суб'єкта господарювання виконувати свої функції в динамічно мінливих умовах. При цьому необхідно враховувати, що тільки комплексне дослідження всіх факторів, здатне визначити сильні та слабкі сторони формування та використання фінансових активів. Спираючись на основні етапи методики оцінки фінансових активів за допомогою комплексу аналітичних

засобів можна прогнозувати рівень ділової активності, фінансову стійкість і платоспроможність підприємства.

Здійснення аналізу відповідно до цієї методики, за допомогою певних аналітичних засобів, допоможе вирішити такі завдання як: оцінка впливу фінансових активів на фінансовий стан і ліквідність через їх структуру; розрахунок інтенсивності операцій з фінансовими активами; вплив фінансових активів на створювану вартість суб'єкта господарювання.

Література

1. Ендовицкий Д. А. *Экономический анализ активов организации: учеб.* / Д. А. Ендовицкий, А. Н. Исаенко, В. А. Лубко. – М.: Эксмо, 2009. – 608 с.
2. Бернштейн Л. А. *Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация* / Л. А. Бернштейн. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 623 с.
3. Банк В. Р. *Финансовый анализ: учеб. пособ.* / В. Р. Банк, С. В. Банк. – М.: ТК Велби, Проспект, 2011. – С. 80–85.
4. Бригхем Ю. *Финансовый менеджмент: полный курс* / [Ю. Бригхем, Л. Гапенски; пер. с англ. под ред. В. В. Ковалева]. – СПб: Экономическая школа, 2000. – Т. 2. – 669 с.
5. Варавка В. В. *Анализ деловой активности как инструмент управления денежными потоками предприятия* / В. В. Варавка // *Актуальные проблемы экономики.* – 2008. – № 2 (80). – С. 184–191.
6. Волкова Н. А. *Методика расчета и оценка показателей деловой активности предприятия* / Н. А. Волкова // *Нива Поволжья.* – 2013. – № 4 (29). – С. 107–112.
7. Ковалев В. В. *Финансовый менеджмент: теория и практика: 2-е изд., перераб. и доп.* / В. В. Ковалев. – М.: ТК Велби, Проспект, 2007. – С. 111–148.

References

1. Endovitsky, D. A., Isaenko, A. N., Lubko, V. A. (2009), *Economic analysis of the organization's assets [Ekonomicheskiiy analiz aktivov organizatsii]*, Eksmo, Moscow, 608 p. (rus)
2. Bernstein, L. A. (2002), *Financial Statement Analysis: theory, practice and interpretation [Analiz finansovoy otchetnosti: teoriya, praktika i interpretatsiya]*, Finance and Statistics, Moscow, 623 p. (rus)
3. Bank, V. R., Bank, S. V. (2011), *Financial analysis [Finansovyy analiz]*, TK Welby, Prospect, Moscow, pp. 80–85 (rus)
4. Brigham, Yu., Gapenski, L. (2000), *Financial Management: A Complete Course. Trans. from Eng. and ed. by V. V. Kovalev [Finansovyy menedzhment; per. s angl. i red. V. V. Kovaleva]*, Economic School, St. Petersburg, 669 p. (rus)
5. Varavka, V. V. (2008), *Analysis of business activity as the company's cash flow management tool [Analiz delovoy aktivnosti kak instrument upravleniya denezhnymi potokami predpriyatiya]*, *Actual problems of economy*, № 2 (80), pp. 184–191 (rus)
6. Volkova, N. A. (2013), *Method of calculation and evaluation of enterprise business activity [Metodika rascheta i otsenka pokazateley delovoy aktivnosti predpriyatiya]*, *Niva Povolgya*, No. 4 (29), pp. 107–112 (rus)
7. Kovalev, V. V. (2007), *Financial Management: Theory and Practice. 2nd ed. [Finansovyy menedzhment: teoriya i praktika; 2-e izd.]*, TK Welby, Prospect, Moscow, pp. 111–148 (rus)

Стаття надійшла до редакції 25.01.2016.